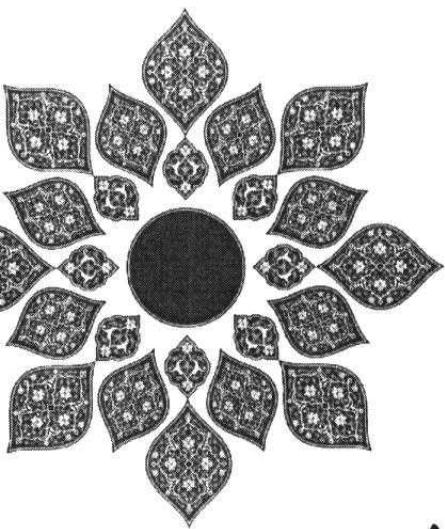

سیر مطالعاتی فلسفه اسلامی

از دیدگاه اساتید فلسفه و عرفان

(جوادی آملی، فیاضی، رمضان، عبودیت، خسروپناه، یزدان پناه، امینی نژاد)

سیر رسالتی

سرشناسه: رسالتی، سعید، ۱۳۵۷-
عنوان و نام پدیدآور: سیر مطالعاتی فلسفه اسلامی از دیدگاه اساتید فلسفه و عرفان (جواد آملی،
فیاضی، رمضانی، عبودیت، خسروپناه، یزدان پناه، امینی نژاد) / سعید رسالتی.
مشخصات نشر: تهران: نشر رزا، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۹۲ ص. ۵/۲۱×۱۴/۵ س.م.
شابک: ۳۸۰۰۰۰۰ ریال ۶-۴۵-۷۸۴۲-۶۲۲-۹۷۸
موضوع: فیلسوفان اسلامی -- ایران -- قرن ۱۴
Muslim philosophers -- Iran -- 20th century

فلسفه اسلامی -- ایران
Islamic philosophy -- Iran

رده بندی کنگره: ۱۴BBR

رده بندی دیویی: ۱/۱۸۹

شماره کتابشناسی ملی: ۸۶۹۰۷۴۹

سیر مطالعاتی فلسفه اسلامی

مؤلف: سعید رسالتی

تعداد صفحات: ۹۲ صفحه / رقعی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۰

قیمت: ۳۸/۰۰۰ تومان

شابک: ۶-۴۵-۷۸۴۲-۶۲۲-۹۷۸

۰۹۱۲۹۳۱۱۷۵۶ ۰۲۱-۴۴۰۱۵۶۰۸

www.rozapun.ir

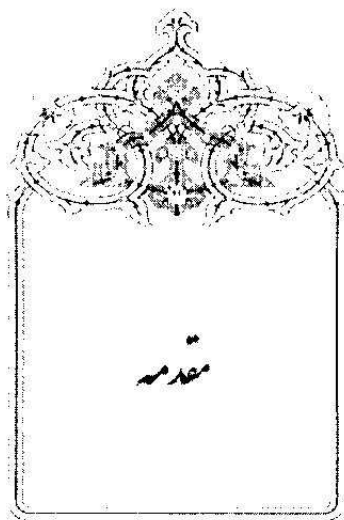
www.ketab.ir

۹	 مقدمه
۱۱	 سه مکتب فلسفی در اسلام
۱۵	 آیه الله جوادی آملی (حفظه الله)
۱۵	 زندگینامه آیت الله عبدالله جوادی آملی (حفظه الله)
۱۹	 آیت الله فیاضی (حفظه الله)
۱۹	 زندگینامه حضرت آیت الله غلامرضا فیاضی
۲۱	 عامل استعداد
۲۲	 عامل ذوق

۲۳.....	دروس پیشنهادی برای مطالعه در علوم اسلامی
۲۵.....	سیر مطالعه فلسفه
۲۸.....	آفت‌هایی که در مطالعه یک علم وجود دارد
۳۱.....	استاد عبدالرسول عبودیت
۳۱.....	زندگینامه استاد عبدالرسول عبودیت
۳۳.....	سیر مطالعاتی عمومی
۳۶.....	روش خواندن فلسفه
۴۰.....	سیر مطالعاتی تخصصی
۴۰.....	الف) آثار ابن سینا
۴۳.....	ب) آثار شیخ اشراق
۴۴.....	ج) آثار ملاصدرا
۴۴.....	توصیه به دانش‌پژوهان رشته فلسفه
۴۶.....	سبک تحقیق مسائل فلسفی
۴۷.....	صاحب‌نظر شدن در فلسفه
۴۸.....	زمان مطالعه فلسفه غرب
۴۹.....	مدت زمان لازم برای سیر مطالعاتی
۴۹.....	رساله خوب

حجۃ الاسلام والمسلمین دکتر خسرو پناه	۵۱
زندگینامه حجۃ الاسلام والمسلمین عبدالحسین خسرو پناه .	۵۱
آیت الله حسن رمضانی	۵۷
زندگینامه استاد رمضانی	۵۷
ناصواب بودن خواندن حکمت متعالیه در آغاز	۵۹
پیامدهای منفی آغاز با حکمت متعالیه	۶۰
روش صحیح تحصیل فلسفه	۶۱
ترتیب پیشنهادی	۶۲
حجۃ الاسلام والمسلمین سید یدالله یزدانی	۶۵
کیفیت کاربر روی اسفار	۶۹
روش خواندن هریک از نه جلد اسفار به تفکیک	۶۹
فعالیت های جانبی و مطالعه حواشی و شروح	۷۰
کاربر روی متن کتاب	۷۰
مراجعه به دیگر آثار صدرالمستألهین ره	۷۱
پیوند دادن مطالب در درون خود اسفار	۷۱
مراجعه به منابع اصلی اسفار	۷۲
به دست آوردن نظرنهایی صدرالمستألهین (ره)	۷۲

۷۲.....	استفاده از کتاب های دیگران
۷۳.....	نحوه ی تحقیق و تتبع در فلسفه
۷۴.....	پاسخ دادن به پرسش های بی پاسخ
۷۴.....	تکمیل نواقص و خلل
۷۵.....	معرفت شناسی
۷۶.....	ضرورت و اصول نگارش در فلسفه
۷۷.....	آشنائی با فضا های جدید و فلسفه غرب
۷۷.....	تدریس
۷۹.....	دیدگاه حجت الاسلام والمسلمین علی امینی نژاد
۷۹.....	زندگی نامه استاد علی امینی نژاد
۹۱.....	منابع

www.ketab.ir

در ابتدا لازم است به چند نکته توجه شود:

أ. اهمیت و ضرورت پرداختن به فلسفه اسلامی، بر جویندگان حقیقت پوشیده نیست و مجالی دیگر می طلبد. لکن آنچه مسلم است این است که بدون فلسفه، یک خلأ عمیق فکری احساس می شود به طوری که هیچ دانشی، ن می تواند جایگزین آن بشود. «فهم معارف بلند قرآنی و روایی»، «تکامل نفس انسانی»، «پاسخ به شبهات اعتقادی»، «دفاع در برابر فلسفه های وارداتی غربی»، «پشتیبانی از دیگر علوم» و «تمدن سازی اسلامی»، برخی از فوایدی است که می توان برای ضرورت فراگیری فلسفه اسلامی برشمرد که نگارنده، سخنان اندیشمندان بزرگ مسلمان را در اثری به نام «کارکردها و فایده های فلسفه اسلامی در سخن بزرگان فلسفه و

عرفان» جمع آوری کرده است.

لکن آنچه در این نوشتار در صدد بیان آنیم، سیر مطالعاتی فلسفه اسلامی از دیدگاه برخی از اندیشمندان عرصه فلسفه و عرفان است. بدیهی است که استفاده از رهنمودهای فیلسوفانی که خود این مسیر را طی کرده اند، بهترین استاد و مشاور برای دانشجویان فلسفه خواهد بود.

از این رو، به بیان دیدگاه برخی از صاحب نظران و اساتید برجسته فلسفه اسلامی (آیات عظام و حجج اسلام: جوادی آملی، فیاضی، عبودیت، خسروپناه، رمضانی، یزدان پناه و امینی نژاد) پرداخته شد.

ب. از آنجا که بعضی از مطالب در این نوشتار، متن پیاده شده مصاحبه و یا درس اساتید بزرگوار می باشد، علاوه بر سیر مطالعاتی فلسفه، مطالب دیگری نیز بیان شد که مرتبط با این هدف می باشد. به عنوان مثال، می توان از اقسام علوم، نحوه انتخاب رشته فلسفه، دروس پیش نیاز، زمان تدریس فلسفه و نگارش مقاله و کتاب فلسفی و ... نام برد.

ج. جهت آشنایی خواننده محترم با اساتید برجسته فلسفه، در ابتدای مطالب هراستادی، مختصری از زندگینامه وی آمده است.

د. گرچه غرض از نوشتن این بخش، صرفاً ارائه سیر مطالعاتی فلسفه اسلامی از دیدگاه بزرگان عرصه فلسفه و عرفان است، لکن چون در بیان آنها از مکاتب سه گانه فلسفه اسلامی یعنی مشاء، اشراق و حکمت متعالیه نام برده می شود، از این جهت توضیح مختصری از این مکاتب فلسفی جهت آشنایی با این اصطلاحات ضروری است. نوشتار زیر از آیه

الله جعفر سبحانی در کتاب شریف سیمای فرزندگان جلد دوم می باشد که برگرفته از سایت «پرسمان» (پرسمان دانشجویی)، برای معرفی اجمالی این مکاتب، می باشد:

سه مکتب فلسفی در اسلام

«... تاکنون سه مکتب فلسفی رشد و نمو کرده است که عبارتند از:

۱- مکتب فلسفی مشاء: شیوه بحث در این مکتب فلسفی، تفکر برهانی و استدلال عقلی است، بدین جهت از آن به «حکمت بحثی» نیز تعبیر می کنند، جهان که «شیخ اشراق» در مقدمه حکمة الاشراق که طبقات فلاسفه را یادآور شده از این گروه به «حکیم بَحْثِ عَدِیمِ التَّأَلَّه» یاد کرده است؛ یعنی حکیمانی که در شناخت جهان تنها از متد بحث عقلی بهره می گیرند و از روش «تأله» (ذوق و شهود عرفانی) استفاده نمی کنند. چهره شاخص این مکتب فلسفی شیخ الرئيس ابن سینا است که او را رئیس فلاسفه مشاء لقب داده اند.

۲- مکتب فلسفی اشراق: در این مکتب فلسفی تنها به براهین عقلی استناد نمی شود، بلکه بهره گیری از شیوه ذوق و عرفان را، اهرمی لازم برای نیل به معرفت حقیقی و کامل می شناسد، سهروردی از آنان به «حکیم الهی متوغل فی التأله و البَحْث» یاد کرده است. یعنی حکیمانی که از هر دو روش: «تأله و بهره گیری از شهود عرفانی»، و «بحث و تفکر برهانی» بهره می گیرند. حکیم سبزواری نیز پس از اشاره به دو گروه مشائیان و عرفا درباره طریقه اشراقیه می گوید: آنان میان دو طریقه پیشین جمع کرده اند و بدین

جهت به اشراقیون معروف می‌باشند که از عالم غرور، دل برکنده و از گفتار ناصواب اجتناب نموده‌اند و در نتیجه «مستشرق» به عالم نور گردیده، و عنایات الهی شامل حال آنان شده و از اشراق قلب و شرح صدر برخوردار می‌باشند. بنابراین، امتیاز طریقه اشراقی بر طریقه مشائی این است که در طریقه اشراقی علاوه بر بهره‌گیری از برهان عقل، از روش عرفان و راه دل و شهود باطنی نیز استفاده می‌شود و در نتیجه فیلسوف به حقایقی عالیتراز آنچه تفکر منطقی بدان می‌رسد نایل می‌گردد. در این جا مناسب است کلام شیخ اشراق را (که مبتکر این طریقه در جهان اسلام است) در آغاز حکمة الاشراق، یادآور شویم. او می‌گوید: «من قبل از نگارش این کتاب، کتابی را براساس طریقه مشائیان تألیف نموده، و قواعد فلسفی آنان را بیان نمودم که از آن جمله کتاب «تلویحات» می‌باشد، ولی این کتاب «حکمة الاشراق» سبک و سیاق دیگری دارد. و بر طریقه‌ای نزدیک‌تر از طریقه مشائی استوار شده است، در این روش مطالب در آغاز از طریق فکر به دست ن می‌آید، بلکه از طریق ریاضتها و مجاهدات باطنی حاصل می‌شود، آنگاه به آن اقامه برهان می‌گردد» (علم حضوری به علم حصولی تبدیل شده و قابل انتقال به دیگران می‌گردد). ابتکار دیگری که شیخ اشراق در بحثهای فلسفی به کار گرفته است بهره‌گیری از مفاهیم دینی و معارف قرآنی در تبیین معرفت‌های عقلی و فلسفی می‌باشد، چنان که در کتاب «الألواح العمدیة» می‌گوید: در این کتاب بخشهایی از لطایف و غرایب معرفت را آورده‌ام و برپایه مبانی عقلی، بر آنها اقامه برهان نموده، و سپس از آیات قرآن بر آنها استشهاد

کرده‌ام. و در مباحث مربوط به نفس و مبدأ و معاد در کتاب یاد شده به آیات بسیاری از قرآن استشهاد شده است. بنابراین، طریقه بحث در فلسفه اشراقی مبنی بر سه پایه است: الف. ترکیه نفس و تصفیه باطنی و تحصیل معرفت شهودی. ب. تفکر و استدلال عقلانی و تحصیل معرفت برهانی. ج. استشهاد به آیات و روایات و تحکیم معرفت ایمانی. و به عبارت دیگر: در این مکتب فلسفی، برهان و عرفان و قرآن (وحی) به یاری یکدیگر آمده و در طریق معرفت هماهنگ می‌باشند.

۳- حکمت متعالیه: منهج بحث در حکمت متعالیه صدرایی با شیوه بحث در فلسفه اشراقی تفاوت جوهری ندارد؛ زیرا صدر المتألهین نیز که مبتکر روش حکمت متعالیه است، به روش برهان و عرفان را با هم به کار گرفته و در موارد مختلف به آیات و روایات استشهاد نموده است. به عبارت دیگر: هماهنگی برهان و عرفان و قرآن با حکمت برهانی و عرفانی و قرآنی را اثبات نموده است. آری حکمت متعالیه از دو نظریه طریقه اشراقی برتری دارد؛ یکی این که صدر المتألهین راهی را که شیخ اشراق آغاز نمود تکمیل کرد، و در اثبات هماهنگی و تطابق عقل و شرع در معارف الهی سعی بیشتری نمود و توفیق بیشتری به دست آورد، چنان که از مراجعه به کتب فلسفی، و تفسیری او به دست می‌آید. نکته دیگر این که: وی اصولی را در فلسفه تأسیس کرد، که در فلسفه شیخ اشراق وجود نداشت و از این طریق فلسفه او امتیاز بیشتری یافت مانند «اصالت وجود»، «تشکیک در حقیقت وجود»، «حرکت جوهری»، «اتحاد عاقل و معقول» و بحثهای مهم دیگر؛ و چنان که می‌دانیم اصول مزبور در تبیین و

تحکیم معارف الهی نقش مؤثر دارد و برپایه آنها بسیاری از معضلات
فلسفی حل می‌گردد».

بعد از بیان این مقدمه، به بیان دیدگاه اساتید فلسفه و عرفان درباره
سیر مطالعاتی فلسفه اسلامی می‌پردازیم:

www.ketab.ir